

שבעת ימים קודם יום הכפורים

הפרשת הכהן הגדול לקראת עבודת היום

שיטת ר' יוחנן בגמרא

מסכת יומא, העוסקת בעיקרה בעבודת הכהן הגדול ביום הכפורים, פותחת כך:
שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת
פלהדרין...

משנה דומה מופיעה במסכת פרה (פ"ג מ"א):

שבעת ימים קודם לשרפת הפרה מפרישין כהן השורף את הפרה
מביתו ללשכה שעל פני הבירה, צפונה מזרחה...

דמיון זה בין שתי המשניות מלמד על קשר מהותי ביניהן, כפי שעולה מדברי הגמרא
בתחילת מסכת יומא. הגמרא מצטטת את המשנה במסכת פרה ודנה בה, ומיד לאחר
מכן שואלת (ב' ע"א):

מנא הני מילי?

רש"י מבאר:

מנא הני מילי - דבעי פרישה ליום הכפורים ולפרה.

שאלת הגמרא היא על שתי המשניות, אף שלא ברור בשלב זה שלשתיהן יש מקור
אחד. נראה שרש"י הבין מדמיון המשניות ומקישור הגמרא ביניהן, שענין אחד להן
ומקורן אחד, ויתכן ששתיהן אף נאמרו יחד.
תשובת הגמרא היא:

אמר רב מניומי בר חלקיה אמר רבי מחסיא בר אידי אמר רבי יוחנן:
אמר קרא: "כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם",
"לעשות", אלו מעשי פרה, "לכפר", אלו מעשי יום הכפורים.

ר' יוחנן לומד מימי המילואים, שבהם פרש אהרן לאוהל מועד שבעה ימים, שגם
שריפת הפרה ועבודת יום הכפורים צריכות הפרשה קודם להן.
לאחר דיון בלימוד מן הפסוק, מביאה הגמרא את דברי רב דימי (ג' ע"ב):

כי אתא רב דימי, אמר: רבי יוחנן מתני חדא, רבי יהושע בן לוי מתני
תרת. רבי יוחנן מתני חדא: "לעשות לכפר", אלו מעשה יום

הכפורים. ורבי יהושע בן לוי מתני תרתי: "לעשות", אלו מעשה פרה, "לכפר", אלו מעשה יום הכפורים.

הגמרא מעלה שתי שאלות על דברי ר' דימי בשם ר' יוחנן:

רבי יוחנן מתני חדא, והא אנן תנן שבעת ימים קודם יום הכפורים, ושבעת ימים קודם שריפת הפרה, מעלה בעלמא. והא אמר רבי מניומי בר חלקיה אמר רבי מחסיא בר אידי אמר רבי יוחנן: "כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם", "לעשות", אלו מעשה פרה, "לכפר", אלו מעשה יום הכפורים, ההוא דרביה, דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: "לעשות", אלו מעשה פרה, "לכפר", אלו מעשה יום הכפורים.

א. כיצד לומר ר' יוחנן מן הפסוק רק לגבי עבודת יום הכפורים, הרי מצאנו שתי משניות דומות, ומכאן ששתי ההפרשות דומות, ומקור אחד להן? על שאלה זו עונה הגמרא: "מעלה בעלמא". ההפרשה לפני שרפת הפרה איננה דין מן התורה, אלא מעלה שעשו בשרפת הפרה, כדברי רש"י: "מעלה בעלמא - מפני הקל שהקילו בה לטמא מדעת הכהן השורפה, עשו בה מעלות רבות".

ב. השאלה השניה היא מדברי ר' יוחנן עצמו שהובאו לעיל (ב' ע"א), שם למד גם את ההפרשה קודם שריפת הפרה מן המילואים. על כך עונה הגמרא שהלימוד לפרה הוא דעת ר' ישמעאל, ור' יוחנן מצטט אותו אך אינו סובר כמותו¹. יש להבין, מדוע לא קיבל ר' יוחנן את הלימוד של ר' ישמעאל, הרי לשון המשניות תומכת בהשוואה בין שתי ההפרשות, וניתן ללמוד את שתיהן מן הפסוק, ומדוע לא מקבל זאת ר' יוחנן?

שאלות על שיטת הרמב"ם

דברי הרמב"ם בהלכה מעוררים אף הם מספר שאלות (הל' פרה אדומה פ"ב ה"ב):

שבעת ימים קודם שריפת הפרה מפרישין כהן השורף אותה מביתו כשם שמפרישין כהן גדול לעבודת יום הכפורים, ודבר זה קבלה ממשה רבינו.

א. לשם מה משוה הרמב"ם את ההפרשה לפני שריפת הפרה להפרשת הכהן הגדול לפני יום הכפורים²?

¹ סדר השאלות בגמרא, המביאה בראשונה את השאלה מהדמיון בין המשניות ורק אחר כך את הסתירה בדברי ר' יוחנן עצמו, מלמד אף הוא כי הגמרא רואה את שתי המשניות כיחידה אחת, ומבינה כי ענין אחד להן.

² לשון דומה ללשון הרמב"ם מופיעה בגמ' (ד' ע"א) בבבלייתא הלומדת דין הפרשת כהן גדול מן הפסוק "בזאת יבוא אהרן אל הקדש": "מכאן אמרו, שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין, וכשם שמפרישין כהן גדול כך מפרישין כהן השורף את הפרה ללשכה שעל פני הבירה

ב. יש לעמוד על הביטוי "קבלה משה רבינו", המופיע פעמים בודדות בספר הי"ד החזקה, וביניהן בהלכה שהבאנו ובהל' עבודת יום הכפורים³ (פ"א ה"ג):

שבעת ימים קודם ליום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכתו שבמקדש ודבר זה קבלה ממשה רבינו.

דברים אלה קשים מכמה פנים. ראשית, כך כתב הרמב"ם בהל' ממרים (פ"א ה"ג):

דברי קבלה אין בהן מחלוקת לעולם, וכל דבר שתמצא בו מחלוקת בידוע שאינו קבלה ממשה רבינו...

כפי שראינו, נחלקו אמוראים בגמרא אם הפרשת הכהן קודם שריפת הפרה היא מן התורה או "מעלה בעלמא", וכיצד כותב הרמב"ם על ההפרשה "ודבר זה קבלה ממשה רבינו" אף שיש בה מחלוקת? ועוד, שואל בעל "משנה למלך" (הל' פרה אדומה פ"ב ה"ב):

ואני תמיה, דבפרק קמא דיומא אמרינן "כי אתא רב דימי... ", הרי דלר' יוחנן הפרשה דיום הכפורים היא דוקא מן התורה, אבל הפרשה דשריפת הפרה היא דרבנן משום מעלה בעלמא, ואם כן היכי שבק ר' יוחנן ופסק כריש לקיש. ועוד יגדל התימה כפי מה שכתבו התוס' שם (ג' ע"ב ד"ה "כרביה"), דרבנן פליגי עליה דר' ישמעאל ור' יוחנן סבירא ליה כרבנן, דפשיטא דהלכה כרבנן וכו' יוחנן דסבירא ליה כותייהו.

על פי כללי הפסיקה יש לפסוק כר' יוחנן, שהפרשת הפרה היא מדרבנן, והיא נעשית למעלה בעלמא, ולא "קבלה ממשה רבינו", שמשמע שהיא דאורייתא?⁴

"קבלה ממשה רבינו"

להבנת דברי הרמב"ם, ודברי הגמרא כפי שלמדם הרמב"ם, יש להעמיד את דבריו בהל' עבודת יום הכפורים ובהל' פרה אדומה אלו מול אלו:

צפונה מזרח... "רש"י שם פירש: "וכשם שמפרישים - לא מקרא יליף לה אלא מעלה בעלמא". יש לעיין אם כוונת הרמב"ם לפסוק כברייתא הזו, שכן בפירוש המשנה (פ"א מ"א) הביא כמקור לדין ההפרשה את הפסוק מפרשת המילואים שהביא ר' יוחנן, ומפסוק זה למדים גם לפרה, אולם בהלכה לא מביא הרמב"ם פסוק, ואם כן ההשוואה בין שתי הפרשות מיותרת, אלא אם נאמר ששתי הפרשות תלויות זו בזו באופן מהותי, ועי' בהמשך.

³ המקומות הנוספים הם: הל' שבועות פ"ו ה"ב, הל' מחוסרי כפרה פ"ב ה"ו, הל' ממרים פ"א ה"ג (ובה נדון בהמשך) והל' מלכים פ"ט ה"א.

⁴ כך הבין המשנה למלך בדעת הרמב"ם. אולם בקרית ספר (הל' עבודת יום הכפורים פ"א) כתב: "ומה שכתב דבר זה קבלה ממשה רבינו ע"ה, נראה דאינו הלכה למשה מסיני, דבגמרא משמע דהוי דרבנן לתרוייהו (לר' יוחנן ולריש לקיש), וקרא אסמכתא בעלמא כדאמרן". נראה, שאמנם אין זה הלכה למשה מסיני, שכן לא כתב כן הרמב"ם, אולם עדיין יש ליישב זאת עם הנאמר בהל' ממרים, ועי' לקמן.

הל' עבודת יום הכפורים פ"א ה"ג הל' פרה אדומה פ"ב ה"ב-ג'
 שבעת ימים קודם ליום הכפורים שבעת ימים קודם שריפת הפרה
 מפרישין כהן גדול מביתו מפרישין כהן השורף אותה מביתו
 ללשכתו שבמקדש

כשם שמפרישין כהן גדול לעבודת
 יום הכפורים

ודבר זה קבלה ממשנה רבינו ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת
 ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים אלו שמה תמצא אשתו נדה
 ונמצא טמא שבעת ימים ואינו יכול
 לעבוד...

הלשכה שהיה יושב בה כל שבעה
 צפונית מזרחית היתה, כדי להזכירו
 שהיא כחטאת הנשחטת בצפון אף
 על פי שהיא נשחטת בחוץ.

יש לשים לב מה נכלל בגדר "קבלה ממשנה רבינו" בכל אחת מן ההלכות. בהלכות עבודת יום הכפורים כולל הרמב"ם גם את הלשכה שאליה פורש הכהן כחלק מן הקבלה ממשנה, ובהלכות פרה אדומה מופיעה הלשכה שאליה פורש הכהן רק בהלכה שלאחר מכן, ללא קשר לקבלה ממשנה רבינו. כמו כן, הקשר בין הפרשת הכהן לפני שריפת הפרה להפרשת הכהן הגדול קודם יום הכפורים מופיעה בהלכות פרה אדומה כחלק מן הקבלה ממשנה.

נראה, אם כן, ברור, שישנם שני דינים בהפרשת הכהן. יש הפרשה מביתו, ויש הפרשה אל המקדש, ולכל אחת מטרה שונה וכוונה שונה, כפי שיתבאר בהמשך. הקבלה ממשנה שונה מענין לענין. בעבודת יום הכפורים נצטוו הכהן הגדול לפרוש מביתו אל המקדש, ואילו קודם שריפת הפרה נצטוו הכהן לפרוש מביתו, ללא ציון המקום אליו יפרוש, כשם שקודם עבודת יום הכפורים הוא פורש מביתו. ההשוואה בין שתי ההפרשות היא חלק מהקבלה ממשנה רבינו.

מנין למד זאת הרמב"ם? הרמב"ם כותב, בהלכה שהובאה לעיל מהלכות ממרים:

דברי קבלה אין בהן מחלוקת לעולם, וכל דבר שתמצא בו מחלוקת
 בידוע שאינו קבלה ממשנה רבינו...

נראה לומר, שניתן להבין גם בצורה הפוכה: כל דבר שאין בו מחלוקת כלל, בידוע שהוא קבלה ממשנה רבינו. והנה, בענין הפרשה מצאנו מחלוקת רבות על מקור הדין, שנחלקו אמוראים אם ללומדו מימי המילואים או ממעמד הר סיני, אך אין כלל מחלוקת על עצם הדין! אף לא אחד מן החולקים סובר שאין צורך בהפרשת

הכהן באחד מן המקרים. יתכן שמכאן הבין הרמב"ם שעצם דין ההפרשה הוא קבלה ממשה רבינו, ועל כן אין בו מחלוקת כלל.

יש להביא בענין זה את דברי הירושלמי. המשנה אומרת (פאה פ"ב מ"ה-ו):

...הזורע את שדהו שני מיני חטין, עשאן גורן אחת - נותן פאה אחת, שתי גרנות - נותן שתי פאות.

מעשה שזרע רבי שמעון איש המצפה לפני רבן גמליאל, ועלו ללשכת הגזית ושאלו. אמר נחום הלבלר: מקובל אני מרבי מיאשא, שקבל מאבא, שקבל מן הזוגות, שקבלו מן הנביאים, הלכה למשה מסיני, בזרע את שדהו שני מיני חטין, אם עשאן גורן אחת - נותן פאה אחת, שתי גרנות - נותן שתי פאות.

אומר על כך הירושלמי (פ"ב ה"ד):

אמר ר' זעירא בשם ר' יוחנן: אם באת הלכה תחת ידיך ואין אתה יודע מה טיבה, אל תפליגנה לדבר אחר, שהרי כמה הלכות נאמרו למשה בסיני וכולהן משוקעות במשנה. אמר ר' אבין: ויאות היא, שני מיני חטים אילולי שבא נחום ופירש לנו, ידועין היינו?!

רבי יהודה הנשיא שיקע במשנה דברים שנאמרו למשה מסיני כפי שהם, ואין לנו ידיעה היכן שיקע דברים אלה, ולכן כל משנה היא "ספק הלכה למשה מסיני". שתי המשניות בהן אנו עסוקים, המשנה האומרת: "שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו", והמשנה האומרת: "שבעת ימים קודם לשרפת הפרה מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו", יתכן שאף הן נאמרו למשה מסיני כלשונו, והראיה, שלא נחלק אדם על כך, לא במשנה ולא בברייתא.

עוד ראה הרמב"ם, ששתי המשניות קשורות זו לזו באופן מובהק. ראשית, סגנון אחד לשתייהן, היכול ללמד על אמירתן יחד, בזמן אחד. שנית, כפי שראינו, מבינה הגמרא כבר בתחילת הדיון שלשתי המשניות מקור אחד, ואף בהמשך מתייחסת הגמרא לשתי המשניות כיחידה אחת. מכאן למד הרמב"ם שהמשניות תלויות זו בזו.⁵

⁵ יש ליתן טעם לשבח בקשר שבין שרפת הפרה לעבודת יום הכפורים על פי דברי הרי"ף פ' פערלא בביאורו לספר המצוות לרס"ג (ח"ג פרשה מ"ה), שכתב שהמקרה היחיד שבו חייב אדם להיטהר באפר הפרה מן התורה הוא בכהן גדול לפני עבודת יום הכפורים, שאינה כשרה אלא בו ואינה יכולה להיעשות על ידי אחר (עי' בספר המצוות להרמב"ם עשה ק"ט, שכלל אין מצוה מן התורה להיטהר, אלא שהרוצה להיטהר יעשה זאת בטבילה וכדומה).

שתי בחינות בהפרשת הכהן

להרחבת הדברים נעיינ מעט במהותה של ההפרשה. כפי שראינו יש שני דינים בהפרשה. הפרשה מביתו, והפרשה אל המקדש. מהי מטרתה של כל אחת מן ההפרשות? ההפרשה מביתו מטרתה להתרחק מדברים העלולים לטמאו, כלומר הפרשה לצורך טהרה. ההפרשה אל המקדש מטרתה להתכונן לעבודת היום, כלומר הפרשה לצורך קדושה⁶. קודם יום הכפורים על הכהן לדבוק בשני הדברים, בטהרה ובקדושה. בטהרה, פן יטמא ולא יוכל לעבוד, ובקדושה על מנת שיהא "מכיר ורגיל בעבודה". אולם, קודם שריפת הפרה יש צורך בטהרה בלבד, ולא בפרישה לצורך קדושה, שכן שריפת הפרה איננה עבודה, ואין לכהן צורך להתכונן לקראתה. על פי דברים אלה מובנת דעת ר' יוחנן, ודעת הרמב"ם הפוסק כדעתו. ר' יוחנן לומד מימי המילואים, שבהם הופרשו אהרן ובניו לחצר אוהל מועד שבעה ימים קודם שהחלו בעבודת המשכן. הכתוב אומר על ימי המילואים (ויקרא ח', ל"ד): "פְּאֶשֶׁר עָשָׂה בַיּוֹם הַזֶּה צָוָה ה' לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם", ומכאן לומד ר' יוחנן שגם ביום הכפורים יש צורך בהפרשת הכהן, כפי שראינו לעיל. שאלנו לעיל, מדוע לא אמר ר' יוחנן כר' ישמעאל, שלמד גם את הפרשת הפרה מימי המילואים. על פי דברינו הדבר מובן. בימי המילואים היתה הפרשה של טהרה ושל קדושה כאחד. אהרן ובניו ישבו בחצר אוהל מועד על מנת שלא יטמאו, וכן על מנת שיהיו ראויים לעבודת המשכן לאחר שבעת הימים. מובן, אם כן, שלא ניתן ללמוד מימי המילואים לפרה, שכן בפרה קיימת רק בחינת הטהרה שבהפרשה. ההפרשה שקודם יום הכפורים היא הנלמדת מימי המילואים שכן היא כוללת את שני העניינים שבהפרשה, הטהרה והקדושה⁷, ואילו הפרשת הכהן קודם שריפת הפרה היא "כשם שמפרישים כהן גדול לעבודת יום הכפורים". מדויקים הדברים בלשונו הזהב של הרמב"ם. רק הפרשת הכהן השורף את הפרה מביתו היא הנלמדת מיום הכפורים, ואף לימוד זה הוא "קבלה ממש רבינו". ההפרשה ללשכת האבן, לעומת זאת, היא אכן מעלה בעלמא, ולא מעצם הדין, כפי שכותב הרמב"ם (הל' פרה אדומה פ"ב ה"א):

מעלות יתירות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות גדולות הרחיקו מטומאת המת בכל מעשיה, מפני שהיא כשירה בטבולי יום חשו שמא

⁶ ע"י ברייתא המופיעה בדף ח' ע"ב, ובירושלמי בתחילת המסכת (ומקורה בתוספתא פרה פ"ג ה"א): "אין בין כהן השורף את הפרה לכהן גדול ביום הכפורים אלא שזה פרישתו לקדושה ואחיו הכהנים נוגעין בו, וזה פרישתו לטהרה ואין אחיו הכהנים נוגעין בו", וברש"י: "שזה פרישתו לקדושה - ליכנס למחנה שכינה, ולא יהא לבו זחה עליו, ויהא נבדל מכל קלות ראש, שחלה עליו אימה בהבדלתו מן הבריות. וזה פרישתו לטהרה - להחמיר בטהרתו, מפני קל שעושיין בו לטמאו בו ביום להטבילו להוציא מלבן של צדוקים, לכן החמירו בטהרתו שלא יהא אדם נוגע בו". הרי שההפרשה למקדש היא משום קדושה, וההפרשה מביתו היא משום טהרה.

⁷ הדבר רמזו בלשון הכתוב (ויקרא ט"ז, ל'): "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם". "יכפר" בעבודה המכפרת, ו"לטהר" מן החטאים המטמאים את הגוף והנפש.

יבואו לזלזל בה. ומפני זה כשמפרישין הכהן השורף אותה מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה, ובית אבן היתה נקראת, מפני שכל כליה כלי אבנים שאין מקבלין טומאה, ובכלי האבן היה משתמש כל שבעת ימי ההפרשה, ולא היו נוגעין בו אחיו הכהנים כדי להרבות בטהרתו.

נראה שמקור הדברים הוא בדרשת הספרא (פרשת צו מכילתא דמילואים, פרשתא א', ל"ז):

"כאשר עשה ביום הזה צוה ה'", מיכן אמרו שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין. וכשם שמפרישים כהן גדול מביתו כך מפרישים כהן השורף את הפרה מביתו.

מודגש בדברי הספרא, כי ביום הכפורים למדים הן את ההפרשה מביתו והן את ההפרשה למקדש, ואילו בשרפת הפרה לומדים רק את ההפרשה מביתו, שכן ההפרשה למקדש קודם שריפת הפרה היא "מעלה בעלמא", ולא מעצם הדין.

נסכם את אשר העלינו עד עתה. שתי כוונות יש בהפרשת הכהן. האחת כדי לשמור על טהרתו של הכהן, והשניה כדי להכין את הכהן לעבודת המקדש. בימי המילואים, מהם למד ר' יוחנן את מקור דין ההפרשה, קיימות שתי הכוונות, וכן ביום הכפורים, ואילו בהפרשה קודם שריפת הפרה קיימת רק השמירה על הטהרה, ולא הכנה לעבודה. עצם דין ההפרשה נלמד בקבלה למשה מסיני, בשתי צורות. ביום הכפורים הקבלה היא לפרוש מביתו למקדש, כדי להיטהר וכדי להתכונן לעבודה. בשריפת הפרה הקבלה היא שהכהן פורש מביתו, כשם שפורש קודם עבודת יום הכפורים. אף בשאר דיני ההפרשה יש הבדל בין יום הכפורים לשריפת הפרה. ביום הכפורים נלמדים דיני ההפרשה מימי המילואים, שגם בהם היתה הפרשה לטהרה ולקדושה כאחד. בשריפת הפרה הדינים השונים הם "מעלה בעלמא" ולא מעצם הדין. בהבנה זו מיושבות השאלות שהעלינו בתחילת דברינו, כפי שביארנו במהלך הדברים.⁸

⁸ הבנה זו מיישבת שאלות נוספות המובאות באחרונים. א. הרמב"ם פוסק (הל' עבודת יום הכפורים פ"א ה"ד): "בשבעת ימים אלו מזין עליו מאפר הפרה בשלישי להפרשתו ובשביעי שהוא ערב יום הכפורים שמא נטמא במת ולא ידע". הקשה באבן האזל (שם) בשם גבורת ארי (יומא דף ד'), מדוע מזין רק בשלישי ובשביעי שמא נטמא, הרי המקור להפרשת הכהן הוא ימי המילואים, ושם היתה הזאת דם כל שבעה, ולכן גם הזאת אפר הפרה על הכהן (כדברי הגמרא בדף ד' ע"א: "נכנסו מים תחת דם") צריכה להיות כל שבעה? ! על פי דברינו (ועיי"ש בדברי אבן האזל) מובן פסק הרמב"ם, שכן בימי המילואים ההזאה היתה מדם הקרבנות ועניינה הוא לקדש את הכהן לעבודה, אולם קודם יום הכפורים ההזאה היא מדין טהרה (וזה כוונת הגמרא "נכנסו מים תחת דם", שהטהרה הבאה במים מחליפה את הקדושה הבאה בדם), ועל כן למדו מימי המילואים את עצם דין ההזאה, אך פרטי ההזאה משתנים לפי הענין. במילואים ההזאה באה לשם קדושה, מזים דם במשך שבעת הימים, וקודם יום הכפורים עניינה של ההזאה הוא טהרה, ועל כן מזים מים רק בשלישי ושביעי. יש להוסיף, שהרמב"ם מדגיש שההזאה היא הזאת שבעת הימים, אלא שהיא נעשית בשלישי ובשביעי: "בשבעת ימים אלו מזין עליו מאפר הפרה בשלישי להפרשתו ובשביעי". אותה הזאה שהיתה במילואים כל שבעה, נעשית קודם יום הכפורים בשלישי ובשביעי. בימי המילואים היה גם גדר של קדושה, והוא מופיע קודם יום הכפורים בהכנות הכהן לקראת עבודת היום: "כל שבעת הימים מרגילין אותו

טהרה וקדושה

ראינו, ששני עניינים יש בהפרשת הכהן: טהרה וקדושה. שני עניינים אלו קשורים קשר מהותי לפרישות. על הטהרה אמר ר' פנחס בן יאיר (עבודה זרה כ' ע"ב):

פרישות מביאה לידי טהרה.

ועל הקדושה אמרו חכמים (ספרא קדושים פרשתא א', פרק ז', א'):

"קדושים תהיו" - פרושים היו.

נראה, ששני סוגי פרישות יש, פרישות בחינת "סור מרע" ופרישות בחינת "עשה טוב".

הפרישות האחת עניינה התרחקות, מטומאת הגוף ומטומאת הנפש. הפרישות השנייה היא על מנת לחיות בקדושה. לא פרישה מן החיים, אלא פרישה על מנת לעשות את אשר עושה האדם בקדושה. כך עולה מהגדרת הרמב"ם את עניינו של ספר קדושה ב"ד החזקה (בתחילת מנין המצוות שעל סדר ההלכות):

ספר חמישי אכלול בו מצוות של ביאות אסורות, ומצוות של מאכלות אסורות, לפי שבשני עניינים האלו קידשנו המקום והבדילנו מן האומות, בעריות ובמאכלות אסורות, ובשניהם נאמר: "ואבדיל אתכם מן העמים" (ויקרא כ', כ"ו), "אשר הבדלתי אתכם מן העמים" (ויקרא כ', כ"ד). וקראתי שם ספר זה ספר קדושה.

ספר הקדושה עוסק בדברים בהם אנו שותפים לאומות ואף לבעלי החיים. הפרישה מעריות וממאכלות אסורות באה כדי לחיות את החיים, על כל פרטיהם, בקדושה.

בעבודות, זורק את הדם ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות ומקטיר איברי תמיד על המזבח כדי שיהיה רגיל בעבודה ביום הכפורים". בשריפת הפרה, לעומת זאת, יש רק גדר של טהרה, ועל כן מזיז על הכהן מים. ההזאה היא בכל הימים ולא רק בשלישי ובשביעי, כדברי הרמב"ם (הל' פרה אדומה פ"ב ה"ד): "ומן הדין היה שאין צריך הזאה אלא בשלישי ושביעי להפרשה בלבד, וזה שמזיז יום אחר יום מעלה יתירה עשו בפרה".

ב. בגמרא (ג' ע"ב) שואל ריש לקיש, הלומד שמקור הפרשה הוא מעמד הר סיני, את ר' יוחנן, הלומד מימי המילואים: "אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: מהיכא קא ילפת לה, ממלואים, אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן אף הכא נמי כל הכתוב בהן מעכב בהן". כלומר, אם המקור הוא ימי המילואים, מדוע הפרשת הכהן אינה מעכבת כפי שמוכיחה הגמרא? ר' יוחנן איננו עונה לריש לקיש, ועי' באור שמח (הל' עבודת יום הכפורים פ"א ה"ג) שמפלפל ביישוב הקושיה. נראה, שמקור דין הפרשה הוא קבלה ממש, כפי שכתב הרמב"ם, והלימוד מימי המילואים או מהר סיני לענין הפרשה אינו אלא אסמכתא, ועל כן אין ללמוד מימי המילואים שהפרשה תעכב.

ג. הרב סולובייצ'יק ("קונטרס בענין עבודת יום הכפורים", עמ' י') שואל על דברי הרמב"ם בהל' עבודת יום הכפורים (פ"א ה"ג) ובהל' פרה אדומה (פ"ב ה"ב): "ודבר זה קבלה ממש רבינו": "וצריך עיון שזה לכאורה דלא כר' יוחנן ודלא כריש לקיש ומקורו לא התבאר", שכן על פי ר' יוחנן מקורו מן המילואים, ועל פי ריש לקיש מקורו מהר סיני. אולם כפי שראינו, למד הרמב"ם שעצם הפרשה היא קבלה ממש, מתוך שאין בה מחלוקת, וצורת הפרשה היא על פי ימי המילואים, ועל כן למדים מן המילואים את הלכות הפרשה, כמו חיוב ההזאה וכדומה, כדעת ר' יוחנן.

יסוד דין הפרשה נראה שעיקרו הוא במעבר מן החול אל הקודש ומן הטומאה אל הטהרה. בכל מעבר בין שני עולמות, יש גבול המשותף לשניהם ויש בו מזה ומזה.⁹ כאשר פורש הכהן לשבעה ימים, עדיין מצוי הוא תחת בחינת ה"שבע", שהיא הבחינה הטבעית, כנודע, אולם הוא מתכוון לקראת עבודת היום השמיני, שהיא מרוממת מעל לטבע, והיא תחת עולם הקדושה. על כן ימים אלה הם הגבול המורכב משתי הבחינות. אף קודם שריפת הפרה, הנעשית בטהרה, יש צורך בפרישה מן הטומאה, הנעשית בשבעה ימים, המהווים את הגבול המבדיל בין הטמא ובין הטהור.

קודם יום הכפורים על הכהן להיטהר ולהתקדש, ולצורך כך הוא פורש לשבעה ימים ממהומת החיים וממקריהם. בהיות מקדש על מכונו היתה עבודת הכהן מכפרת ומטהרת (ויקרא ט"ז, ל'): "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לְפָנַי ה' תִּטְהָרוּ". אנו, שאין לנו כהן שיכפר עלינו, אומרים ביום הכפורים את סדר עבודת הכהן הגדול, בחינת "ונשלמה פרים שפתינו". חובת הפרישה בשבעת הימים שקודם יום הכפורים מוטלת, אם כן, עלינו, כדי שבהגיע היום הקדוש נהיה מטוהרים ומקודשים, והיום יכפר עלינו ויטהר אותנו כדרך שהיה מכפר בהיות הכהן עובד בעבודתו.

⁹ ע"י בהקדמת הרב קוק זצ"ל לספר "עץ הדר": "בכל המערכות המחולקות של המציאות - החמרי והרוחני, הקודש והחול, הננו מוצאים את היחש המקשר אחת לחברתה על ידי איזה אמצעי שמחברם על ידי הוייתו המשותפת שיש בו ממין העליון וממין התחתון, מהימין ומהשמאל, מהרוחניות והחומריות, מהקודש והחול. הנחה מוסכמת זאת מתאמתת על פי עמקי גנוזי תורה ומתבארת על ידי חכמת החיפוש והנסיון בכל צד ופנה שאנחנו פונים, בכל מרחב המציאות כולו, ובכל שדרותיו השונות (עייין עץ חיים היכל אבי"ע שער ראשון פ"א)".

